

Ur statsrevisorernas berättelse för år 1960

av byrådirektör Lars Övegård

Några särskilda bestämmelser med avseende på inom vilken krets personer ordförande och kronoombud i taxeringsnämnd skall hämtas finns icke i taxeringsförordningen utöver den allmänna föreskriften i 13 §, att till ledamöter och suppleanter i nämnderna bör utses redliga och allmänt aktade personer, som kan antagas besitta nödig insikt och erfarenhet.

1955 års taxeringssakkunniga (SOU 1955: 51) föreslog införandet av sk tjänstemannataxering i första instans. Beslutanderätten i taxeringsärendena skulle dock alltså ligga hos taxeringsnämnder med förtroendevalda ledamöter. I nämndernas organisation och sammansättning föreslogos icke andra ändringar än sådana som följde av förslaget om införande av tjänstemannataxering. Då den tjänsteman som skulle biträda taxeringsnämnden bl a skulle få till uppgift att bevaka det allmännas intresse, skulle uppdragen som kronoombud falla bort liksom också uppdragen som taxeringskonsulenter. I fråga om valet av ordförande anförde de sakkunniga följande.

Ordförande i taxeringsnämnd bör utses på samma sätt och efter samma grunder som hittills. Då i taxeringsnämndens arbete kommer att deltaga en taxeringsintendenten underställd befattningshavare synes det knappast lämpligt att till ordförande utse annan vid länsstyrelsens taxeringssektion anställd tjänsteman. Detta kunde nämligen ge sken av att taxeringen fastställdes av dessa båda tjänstemän och kanske också i realiteten verka minskande på nämndens inflytande. Principen bör med andra ord vara att till ordförande ut-

ses någon betrodd och med ortserfarenhet utrustad person, som inte har att i sin ordinarie verksamhet syssla med taxeringsarbete. Att vi inte velat direkt inskriva en regel härom i taxeringsförordningen sammanhänger med att undantagsvis och alldeles särskilt under ett övergångsskede länsstyrelserna bör ha möjlighet att mera fritt utse ordförande i taxeringsnämnd.

Vid anmälan av proposition i ämnet (1956: 150) godtog föredragande departementschefen som bekant endast delvis förslaget om införande av tjänstemannataxering. I fråga om ordförandens i taxeringsnämnd ställning framhöll departementschefen, att det var ett betydelsefullt önskemål, främst med tanke på allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna, att ordföranden fick inta en markerat opartisk ställning. Den dåvarande ordningen var inte invändningsfri på denna punkt. Förvisso talade starka skäl, såsom de sakkunniga påpekade, för en ordning enligt vilken ordföranden befriades från skyldigheten att gentemot de skattskyldiga agera som den granskande och utredande för att därefter själv ta del i och leda bedömandet av gransknings- och utredningsresultatet. Vidare erinrade föredraganden att i betänkandet föreslagits förbud för tjänsteman vid länsstyrelsens taxeringssektion att inneha uppdrag som ordförande eller kronoombud samt anförde härutinnan vidare. Detta förslag, för vilket i och för sig beaktansvärda skäl kunde anföras, syntes, om endast en partiell reform av organisationen i första instans ifrågakom, icke böra upptagas. Departement-

mentschefen ville för övrigt erinra om sitt förslag att de särskilda taxeringsnämnderna för aktiebolag m fl skulle bibehållas enligt dåvarande ordning, nämligen med hänsyn till att taxeringen där omhändertades av högkvalificerade befattningshavare. Dessa bestod till mycket stor del just av taxeringssektionens ordinarie personal, som utförde arbetet som en bisyssla; det kunde med den intagna ståndpunkten alltså inte ifrågakomma att utfärda det med de sakkunnigas uppläggning väl motiverade förbudet mot rätt för denna personal att inneha taxeringsuppdrag. Mer tveksam syntes man enligt föredragandens mening kunna vara inför frågan, hurvida de avsedda nya taxeringsassistenterna borde kunna inneha uppdrag som ordförande eller kronoombud. Vissa principiella invändningar kunde anföras här emot, och departementschefen fann övervägande skäl tala för att assistenterna regelmässigt icke erhöi sådana uppdrag. Något uttryckligt stadgande i ämnet syntes emellertid icke vara erforderligt. — Vad departementschefen sålunda anført föranledde ej erinran från riksdagens sida.

Mot bakgrunden av vad sålunda anført har riksdagens revisorer funnit det vara av intresse att undersöka i vilken utsträckning tjänstemän vid länsstyrelsernas taxerings- och uppbördssektioner samt vid de lokala skattemyndigheterna innehar uppdrag av här ifrågavarande slag. Revisorerna har därför i en skrivelse till överståthållarämbetet och länsstyrelserna infordrat erforderliga uppgifter i ämnet avseende taxeringsåret 1960. Det med anledning därav erhållna materialet kan sammanfattas på följande sätt.

Det sammanlagda antalet personer som förordnats till taxeringsnämndsordföran-

de har uppgått till 2.892. Antalet taxeringsnämnder i vilka till ordförande förordnats person anställd å landskontoret är 586. Detta antal fördelar sig med 451 på lokal taxeringsnämnd och med 135 på särskild. Motsvarande antal för person anställd vid prövningsnämndens kansli är 65 (55 resp. 10), vid lokal skattemyndighet 285 (226 resp. 59) samt vid annan uppbördsmyndighet än vederbörande länsstyrelse 139 (110 resp. 29). Totalantalet nämnder i vilka till ordförande utsetts person tillhörande någon av nämnda kategorier blir således 1.075. I 281 av dessa 1.075 nämnder har till kronoombud förordnats person med nyss nämnda anställningar. Av ifrågavarande kronoombud är 160 (96 resp. 64) anställda på landskontoret, 5 vid prövningsnämndens kansli (4 resp. 1), 55 (55 resp. 0) hos lokal skattemyndighet samt 61 (51 resp. 10) vid annan uppbördsmyndighet än länsstyrelse. Antalet taxeringsnämnder med taxeringsassistent, i vilka till ordförande förordnats person anställd antingen på landskontoret, vid prövningsnämndens kansli, hos lokal skattemyndighet eller vid annan uppbördsmyndighet än länsstyrelse, är respektive 41, 1, 36 och 4.

I sitt uttalande i ärendet erinrar revisorerna om att ett av de väsentligaste syftena med de senaste årens reformarbete på beskattningsväsendets område har varit att stärka rättsskyddet för den enskilde. Som ett led häri får ses taxeringssakkunnigas förslag att införa en ordning, i vad avser taxeringsarbetet i första instans, enligt vilken ordföranden skulle befrias från skyldigheten att gentemot de skattskyldiga agera som den granskande och utredande för att därefter själv ta del i och leda bedömandet av gransknings- och utredningsresultatet. Detta förslag ställ-

des emellertid på framtiden. Såsom i olika sammanhang understrukits måste det dock vara ett väsentligt intresse att ordföranden i taxeringsnämnd intager en sådan ställning, att allmänhetens förtroende till nämnden icke rubbas. Mot bakgrunden härav har revisorerna såsom nämnts funnit det vara av intresse att från överståthållarämbetet och länsstyrelserna inhämta uppgift om i vilken utsträckning personer anställda hos skattemyndighet förordnats till taxeringsnämndsordförande. Av uppgifterna framgår, att ett betydande antal taxeringsnämndsordförande har sin anställning hos myndigheter med uppgifter på skatteområdet. I blickpunkten kommer givetvis därvid främst de ordförande som är anställda hos länsstyrelse. Med hänsyn till de uppgifter denna har inom beskattningsväsendet kan ett sådant förhållande ur principiella synpunkter knappast vara tillfredsställande, anser revisorerna, och särskilt måste detta anses gälla i fråga om tjänstemän vid provningsnämndens kansli med hänsyn till den ställning provningsnämnden numera intager. Det är emellertid uppenbart, att denna fråga icke kan betraktas enbart ur dylika principiella synpunkter. I sammanhanget måste nämligen även beaktas att det sedan länge föreligger betydande svårigheter att rekrytera ordförande med tillräcklig kompetens, och detta gäller kanske främst för skattemyndighetsdistrikt. Då det såväl för de skattskyldiga som för det allmänna är av väsentlig vikt, att taxeringsnämndsordförandena är lämpliga för sitt uppdrag, torde det därför under nuvarande förhållanden vara oundvikligt, att tjänstemän anställda vid landskontoret förordnas till ordförande, särskilt som dessa genom taxeringsarbetet erhåller kunskaper och erfarenhet som är av värde i arbetet på

länsstyrelsen. Det är emellertid självklart, att länsstyrelse-tjänstemän i denna egenskap icke skall deltaga i handläggningen av ärenden som han tidigare behandlat i taxeringsnämnd. Revisorerna erinrar om att justitieombudsmannen genom beslut den 7 december 1959 på givna anledning uttalat, att anlitan av taxeringsnämndsordförande såsom protokollförare i provningsnämnd vid handläggning och prövning av besvär över taxering, i vilken protokollföraren deltagit i taxeringsnämnden, är ägnat att rubba det förtroende till myndigheterna, som jävsbestämmelserna är avsedda att skydda, och att en sådan ordning därför icke bör förekomma. Över huvudtaget ifrågasätter revisorerna starkt lämpligheten av att tjänstemän vid provningsnämndens kansli är verksamma inom taxeringsarbetet i första instans. Nu anförda synpunkter anses — om än ej med samma styrka — gälla även beträffande kronoombud.

Om det sålunda ur olika synpunkter för torde vara ofrånkomligt att till ordförande eller kronoombud i taxeringsnämnd utse personer anställda vid landskontoret, synes det emellertid i hög grad önskvärt att i dylik nämnd icke förordnas kronoombud (ordförande) som är anställd vid samma länsstyrelse. Så har emellertid skett i sammanlagt 165 nämnder. En sådan ordning kan lätt giva de skattskyldiga det intrycket, att taxeringen fastställs av två taxeringstjänstemän. Visserligen är detta formellt icke fallet, eftersom taxeringsnämnden i sin helhet har att bedöma ärendena. Av naturliga skäl är det emellertid knappast möjligt för nämndens enskilda ledamöter att på samma ingående sätt som ordföranden och kronoombudet granska samtliga deklARATIONER. I praktiken blir det därför ofta framför allt

dessa båda personer som kommer att påveka taxeringens utfall. Liksom då det gäller ordförandeposterna kan givetvis svårigheter föreligga för länsstyrelserna att försäkra sig om för uppdraget lämpade kronoombud. Enligt revisorernas mening bör man likväl målmedvetet sträva efter att i nämnd som har ordförande eller kronoombud anställd vid respektive länsstyrelse utse annat kronoombud respektive ordförande än länsstyrelsetjänsteman. Samma synpunkter kan föroåberopas i fråga om ordförandeskapet i nämnd, där taxeringsassistent tjänstgör. Det synes revisorerna angeläget att det anförda i möjligaste mån vinner tillämpning vid utseendet av ordförande och kronoombud i taxeringsnämnd. Revisorerna föreslår därför, att synpunkterna genom ett särskilt Kungl. Maj:ts cirkulär bringas till länsstyrelsernas kännedom.

*

Revisorerna har också lämnat den sedvanliga redogörelsen för skatteuppbörden. Under uppbördsåret 1959—60 inflöt såsom A-skatt 7.939 milj. kronor och såsom B-skatt 2.968 milj. kronor. Detta innebär att jämfört med närmast föregående uppbördsår A-skatten ökat med 859 milj. kronor och B-skatten med 20 milj. kronor. Vidare uppgick fyllnadsinbetalningarna för uppbördsåret 1959—60 till 568 milj. kronor, varav 115 milj. kronor utgjorde A-skatt och 453 milj. kronor B-skatt. Av sistnämnda belopp avser 343 milj. kronor aktiebolag m fl juridiska personer samt 110 milj. kronor i huvudsak fysiska personer. Jämfört med närmast föregående uppbördsår har fyllnadsinbetalningarna ökat med 2 milj. kronor. Resultatet av den ordinarie uppbörden av preliminär B-skatt för uppbördsåret 1959—60, då 96,1 procent inflöt, är i stort sett oföränd-

rat jämfört med närmast föregående uppbördsår. I fråga om resultatet av den ordinarie uppbörden av den kvarstående skatten enligt 1959 års taxering nämnes, att inflytandeprocenten uppgick till 83,4, vilket är samma procenttal som uppnåddes för den kvarstående skatten enligt närmast föregående års taxering.

Den kvarstående skatten enligt årets taxering beräknas uppgå till inemot 939 milj. kronor och den överskjutande preliminära skatten till omkring 961 milj. kronor. Jämfört med de uppgifter som vid motsvarande tidpunkt förra året förelåg i fråga om 1959 års taxering har den kvarstående skatten ökat med omkring 192 milj. kronor, medan överskottsskatten minskat med ca 100 milj. kronor. Den kvarstående skatten uppgår till omkring 8 procent av den slutliga skatten. Enligt närmast föregående års taxering uppgick den till omkring 7 procent av motsvarande slutliga skatt.

De i det föregående lämnade uppgifterna hänför sig huvudsakligen till uppbördsåret 1959—60, för vilket det slutliga resultatet av olika indrivningsåtgärder m m ännu icke föreligger. Avskrivningsprocenten för debiterad skatt för inkomst-åren 1952 och 1953 — de senaste år för vilka i det närmaste fullständiga uppgifter föreligger — har i båda fallen varit 0,4. Motsvarande tal för restförd skatt var 20,1 respektive 18,9. Resultatet av skatteuppbörden måste enligt revisorernas mening med hänsyn härtill anses gott. Ett sådant konstaterande utesluter emellertid icke att åtgärder kan vidtagas för att ytterligare förbättra detta. Revisorerna har också under senare år i olika sammanhang framlagt förslag i sådant syfte och dessa prövas fn av den enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1959



RIKSDAGEN

Särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.

I proposition nr 3 föreslås att tillämpningsområdet för förordningen angående fonderna skall utsträckas till sådana formellt frivilliga överlåtelser av inventarier och lager, vilka sker i stället för statligt förfogande.

Jämkning av bestämmelserna om beskattning av inkomst från en- och tvåfamiljsfastigheter.

Enligt ännu gällande bestämmelser skall inkomst av vissa fastigheter i regel beräknas enligt schablon. Denna bryts emellertid om fastighet utnyttjas i förvärvssyfte på visst sätt. Även om sådant syfte föreligger skall schablonen gälla om fastigheten endast utnyttjas i ringa omfattning. Om den årliga intäkten inte överstigit 2 % av taxeringsvärdet har fastigheten hittills ansetts utnyttjad i ringa omfattning. Enligt förslag i proposition

tillkallade uppberedningsutredningen. I avvaktan på resultatet av dennas arbete har revisorerna ansett sig icke kunna föra ytterligare förslag om ändringar i uppberedningsförordningen m m.

Länsstyrelserna har i infortrade yttrandena redogjort för orsakerna till inom vissa distrikt mindre tillfredsställande indrivningsresultat. Revisorerna har i sammanhanget särskilt uppmärksammat, att oriktigt åsatta sköntaxeringar ännu i viss omfattning förekommer på sina håll, speciellt när det gäller utländska arbetstagare

nr 4 föreslås att fastigheten skall anses utnyttjad i ringa omfattning om den årliga bruttointäkten uppgår till högst 1.200 kronor eller överstiger 1.200 kronor men inte 2 % av taxeringsvärdet. De gamla bestämmelserna avses fortfarande skola gälla vid 1961 års taxering.

Beskattning av ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Enligt nuvarande regler är ersättning för förlorad arbetsförtjänst skattefri, om den erhålles på grund av ansvarsförsäkring tagen av skadevållaren. Denna skattefrihet föreslås skola upphävas, proposition nr 5. De föreslagna bestämmelserna skall ej gälla vid 1962 års taxering. Ej heller skall de gälla beträffande livräntebelopp vilket utgår på grund av försäkringsfall som inträffat före den 1 januari 1962.

Sjömansskatt.

Enligt proposition nr 6 föreslås vissa ändringar i sjömansskatteförordningen, föranledda av vunna erfarenheter. Förslaget innebär bl. a. utvidgade möjligheter till jämkning.

som efter anställning här i landet återvänt till hemlandet. Med anledning härav erinras om att riksdagens år 1952 och år 1956 församlade revisorer i sina berättelser bl a påtalat, att oriktigt åsatta sköntaxeringar kan vålla statsverket en ren utgift på grund av att till kommunerna utbetalas ett belopp som motsvarar den debiterade kommunalskatten. Även om sköntaxering i många fall torde vara oundviklig, är det likväl bl a av nämnda skäl enligt revisorernas mening angeläget att denna taxeringsform användes med viss urskillning.